

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ ІМЕНІ ІВАНА ЗЯЗЮНА НАПН УКРАЇНИ

Освітньо-наукова програма
підготовки здобувачів ступеня доктора філософії на третьому рівні вищої освіти у галузі 01 «Освіта / педагогіка»
за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» «Педагогічна освіта і освіта дорослих в Україні і зарубіжжі» /
«Pedagogical and Adult Education in Ukraine and Worldwide»

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва дисципліни Методологічні основи дослідження освітніх явищ і процесів

Викладач Кучерявий Олександр Георгійович – доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу теорії і практики педагогічної освіти

Профіль викладача <http://ipood.com.ua/data/Portfolio/Kucheriavyi.pdf>

Контактний телефон +380962954639

E-mail: oleksandr.kuch@ukr.net

Сторінка дисципліни <http://ipood.com.ua/phd-011/>

Консультації очні понеділок та четвер з 14.00 до 15.00

Онлайн-консультації за попередньою домовленістю Viber (+380962954639) в робочі дні з 9.30 до 17.30

АНОТАЦІЯ ДИСЦИПЛІНИ

Реалізація сучасної стратегії розвитку освіти є похідною від ступеня готовності науковців і молодих дослідників, зокрема, до виконання пошуково-дослідної функції. Якісна повнота досліджень освітніх явищ пов'язана з чітким окресленням і визначенням поняттєво-категоріальної основи конкретного наукового пошуку. Вона, повнота, досягається шляхом забезпечення адекватності між розглядом предмета дослідження на методологічному, теоретичному і процесуальному рівнях нормативного аналізу. В його методологічному вимірі, який здійснюється на філософському, загальнонауковому і конкретно-науковому рівнях, вирішуються завдання обґрунтування ідеальних об'єктів (моделей), концепцій і програм оновлення освітнього середовища, висунутих у ролі інноваційних певних теоретичних положень, принципів і способів трансформації освітніх процесів у особистісно-розвивальні, ринково зорієнтовані й етнокультурні.

Ядро методологічної культури дослідника – оволодіння ним на самостійному рівні сучасними методологічними принципами наукового пошуку (об'єктивності, єдності логічного й історичного, концептуальної єдності, сутнісного аналізу, генетичного принципу та ін.) та способами і методиками його здійснення.

Здобувач ступеня доктора філософії має володіти методологією наукової творчості, вміннями здобувати, аналізувати і систематизувати

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання дисципліни «Методологічні основи дослідження освітніх явищ і процесів»: формування у слухачів методологічної культури наукового пошуку.

Основними завданнями системного плану викладання дисципліни «Методологічні основи дослідження освітніх явищ і процесів» є формування таких компетентностей:

- **Аналітичні уміння.** Здатність до пошуку, відбору, аналізу й оброблення інформації, до формулювання самостійних тверджень, положень, оцінок. Здатність до організації і проведення фундаментальних, прикладних науково-педагогічних досліджень (ЗК.1);

- **Когнітивні уміння.** Здатність до здійснення класифікацій отриманого нового знання (визначення причинно-наслідкових зв'язків, принципів, сукупності методів тощо) за результатами емоційного переживання і осмислення рангу наукової новизни власного наробку. Здатність планувати та керувати власним часом (**ЗК.2**);

- **Критична самооцінка.** Здатність визначати та задовольняти потреби особистісного та наукового розвитку на основі рефлексивного аналізу власних результатів дослідження, викладацької діяльності (**ЗК.3**);

- **Здатність до рефлексії.** Здатність допомагати іншим у процесі викладацької діяльності, через наставництво, у ході організації і участі у проектній діяльності, командній роботі під час семінарських, практичних занять (**ЗК.5**);

- **Ціннісні орієнтири.** Уміння цінувати та поважати мультикультурність. Здатність діяти на засадах соціальної відповідальності і з дотриманням свідомої громадянської позиції (**ЗК.8**);

- **Готовність до здійснення власної аналітико-синтетичної діяльності** з метою визначення специфіки предмету дослідження, рівня його віддзеркалення в науковій літературі та розробки власних теоретичних конструктів, адекватних особливостям розв'язання обраної проблеми у сфері педагогічної освіти і освіти дорослих. Здатність до аналізу та аргументації вибору його методологічних засад; володіння уміннями здійснення аналізу філософських та ідеологічних актуалітетів освітньої політики на наднаціональному та національному рівнях; навичками застосування синергетичного, системного, аксіологічного, феноменологічного та інших методологічних підходів до аналізу педагогічних процесів на макро-, мезо- та мікрорівні їх функціонування; навичками критичної інтерпретації досліджень у галузі вітчизняної та зарубіжної теорії/історії освіти і педагогіки, синтезу нових ідей; здатність до спілкування з предмету дослідження у межах міждисциплінарного та/або міжнародного експертного середовища (**ФК.1**);

- **Готовність до генерації власних ідей щодо наукових інновацій;** здатність до побудови шляхів і способів створення нового наукового продукту, творчого підходу до розв'язання обраної наукової проблеми за результатами опертя на методологію філософського і загальнонаукового рівнів. Готовність до розробки змісту, технологій і окремих методик забезпечення функціонування певних складників системи неперервної національної освіти у вимірах конкретно-наукового методологічного розгляду (**ФК 4**).

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Викладання курсу передбачає поєднання традиційних форм аудиторного навчання з елементами електронного навчання, в якому використовуються спеціальні інформаційні технології, такі як комп'ютерна графіка, аудіо та відео, інтерактивні елементи, онлайн консультування і т.п.

Під час сесії формат очний (*offline / Face to face*), у міжсесійний період - дистанційний (*online*).

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Результати навчання дисципліни «Методологічні основи дослідження освітніх явищ і процесів» можна вважати успішними за умови досягнення **програмних результатів:**

- Здатність до обґрунтування нового знання у контексті потреб педагогічної освіти і освіти дорослих на підґрунті методології філософського, загальнонаукового і конкретно-наукового рівнів (**ПРН.2**).

- Здатність здійснювати обґрунтування методологічних засад розвитку педагогічної освіти і освіти дорослих в українському і зарубіжному контексті; визначати тенденції розвитку педагогічної освіти і освіти дорослих в синхронічному і діяхронічному вимірах (**ПРН.15**).

- Здатність обґрунтовувати методологічні засади дослідницької проблеми у сфері педагогічної освіти і освіти дорослих; визначати методологічні орієнтири здійснення наукового пошуку та використання інновацій у викладацькій діяльності (**ПРН.17**).

Форми і методи діагностики успішності навчання: особистісно орієнтована лекція, практикум, творчі вправи, створення проблемних ситуацій, лекція-дискусія, підготовка презентацій, семінари-дослідження, мозковий штурм та ін.

ОБСЯГ ДИСЦИПЛІНИ

Загальний обсяг – 30

Кількість годин: лекції – 8, практичні – 4.

Вид заняття	Кількість годин
лекції	8
семінарські заняття / практичні / лабораторні	4
самостійна робота	18

ОЗНАКИ ДИСЦИПЛІНИ

Рік викладання	Курс (рік навчання)	Семестр	Спеціальність	Кількість кредитів / годин	Кількість змістових модулів	Вид підсумкового контролю	Нормативна/вибіркова
1	1	1,2	011 Освітні, педагогічні науки	1	2	залік	нормативна

ПРЕРЕКВІЗИТИ

Ефективність вивчення дисципліни «Методологічні основи дослідження освітніх явищ і процесів» значно підвищиться, якщо здобувач зацікавлений у формуванні здатності до обґрунтування нового знання у контексті потреб педагогічної освіти і освіти дорослих на підґрунті методології філософського, загальнонаукового і конкретно-наукового рівнів, опанував на рівні бакалаврату і магістратури дисципліну «Методологія педагогічних досліджень», інші дисципліни методологічного спрямування залежно від фаху, здобутого у закладі вищої освіти.

ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ /ОБЛАДНАННЯ

У період сесії використовується медіапроектор; бажано мати мобільний пристрій (телефон) для оперативної комунікації з адміністрацією, методистом та викладачами з приводу проведення занять та консультацій.

У міжсесійний період комп'ютерну техніку (з виходом у глобальну мережу) та оргтехніку для комунікації з адміністрацією, методистом, викладачами та підготовки (друку) роздаткового матеріалу.

ПОЛІТИКИ ДИСЦИПЛІНИ

Положення «Про аспірантуру і докторантуру» в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Положення «Про забезпечення якості освіти в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України», Положення «Про політику академічної доброчесності в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України», Положення «Про порядок реалізації права на академічну мобільність в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України», Положення «Про оцінювання результатів навчання у процесі реалізації освітньо-наукових програм підготовки майбутніх докторів філософії в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України», Положення «Про визнання результатів неформальної освіти у процесі реалізації освітньо-наукових програм підготовки майбутніх докторів філософії в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України» та ін.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ

Тиждень, дата, години	Тема, основні питання (розкривають зміст і є орієнтирами для підготовки до модульного і підсумкового контролю)	Форма діяльності (заняття) / формат	Матеріали	Література, інформаційні ресурси	Завдання, години	Вага оцінки	Термін виконання
Згідно з роздадом	Змістовий модуль I. Вступ	Лекція 2 год. <i>Face to face</i>	Презентація, роздатковий матеріал	1; 2; 3; 4; 5.	Питання для обговорення. 1. Методологія як наука. 2. Загальна характеристика досліджень. 3. Сучасні методологічні принципи наукового пошуку, його поняттєво-категоріальний каркас; особливості вибору області й об'єкта дослідження. 4. Специфіка та методологічні вимоги до формулювання предмета, мети, гіпотези й завдань дослідження, забезпечення адекватності сукупності дослідницьких методів специфіці обраної проблеми; відбиття логічної структури наукового пошуку у змісті дисертації; критерії успішності дослідження науковця.	2 б.	жовтень
Згідно з роздадом	Змістовий модуль I. Тема 1.1. Сучасні вимоги до оформлення наукового тексту.	Лекція 2 год. <i>Face to face</i>	Роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1; 3; 4; 5.	Питання для обговорення: 1. Діалектика і тріалектика як методологічний фундамент досліджень освітніх явищ і процесів та специфіка опертя на них молодого науковця. 2. Особливості принципу розгляду обраної проблеми з гносеологічних, онтологічних та логічних позицій. 3. Філософський регулятив	2 б.	жовтень

					підпорядкування мети і завдань конкретного наукового пошуку стратегії оновлення сучасної освіти, віддзеркаленим у ній соціально-особистісним цілям: аспекти національного культуротворення та особистісного розвитку.		
Згідно з розкладом	Тема 1.1. Сучасні вимоги до оформлення наукового тексту. Науковий пошук у освітній галузі на філософському рівні методології	Самостійна робота 2 год. <i>Face to face</i>	Роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1; 3; 4; 5.	Завдання до самостійної роботи Завдання 1. Довести актуальність обраної власної теми дослідження відповідності його мети і завдань філософії оновлення сучасної освіти, його стратегії і тактики. Завдання 2. Законспектувати дві праці: 1. Статтю В.Г.Кременя «Якісна освіта в контексті загальноцивілізаційних змін (Проблеми якості освіти: теоретичні і практичні аспекти.) Матеріали методологічного семінару АПН України. 15 листопада 2006р., Київ. – К.: СПД Богданова А.М., 2007. – С. 7-16. 2. Працю І.А. Зязюна «Філософія освіти: парадигми і технології» (Педагогічні новації столичної освіти: теорія і практика; Науково-методичний щорічник. – К., 2001. – С. 7-20.) Завдання 3. Знайти загальне і специфічне в функціях національної освіти, які розкривають такі науковці, як В.Андрущенко, В. Кремень і І. Зязюн.	3 б.	жовтень

Згідно з розкладом	Тема 1.2. Освітні явища і процеси крізь призму методології загальнонаукового рівня	Лекція 2 год. <i>Face to face</i>	Роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1; 2; 3; 4.	Питання для обговорення: 1. Системний підхід як принцип відбиття світоглядного рівня дослідження, універсальний метод наукового пізнання, провідний регулятив його технології. 2. Синергетична парадигма освітнього процесу як нелінійного, нестійкого й відкритого та її використання і цілях конкретного дослідження. 3. Предмет і розвиток акмеології як науки в історичній ретроспективі. Акмеологічні регулятиви професійного становлення особистості в системі освіти та їх врахування дослідником певних її явищ і процесів.	2 б.	жовтень
Згідно з розкладом	Тема 1.2. Освітні явища і процеси крізь призму методології загальнонаукового рівня	Самостійна робота 2 год. <i>Online</i>	Роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1; 3; 4; 5.	Завдання до самостійної роботи Завдання 1. Визначити сутнісні характеристики антропологічного підходу до предмета дослідження та з'ясувати причини розмаїття антропологічної термінології, та складники антропологічного виміру гуманізації освіти. Завдання 2. Довести наявність розвивальних номіналів у міждисциплінарному підходу до розгляду освітніх явищ і процесів. Завдання 3. З'ясувати особливості компаративістського підходу до аналізу освітньої діяльності; складіть коротку	3 б.	жовтень

					характеристику тенденцій розвитку багатомовної освіти школярів у країнах західної Європи (друга половина XX – початок XIX ст.).		
Згідно з розкладом	Змістовий модуль II. Тема 2.1. Нова – особистісно орієнтована – освітня філософія як провідний методологічний регулятив наукового пошуку.	Лекція 2 год. <i>Face to face</i>	Презентація, роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1; 3; 4.	Питання для обговорення 1. Особливості врахування психологічного механізму освітнього процесу при розв'язанні завдань дослідження в його особистісно-пізнавальній парадигмі. 2. Потреби особистості учня, вчителя, студента і викладача ВНЗ у розвитку у фокусі цільових орієнтирів дослідника. 3. Оновлення змісту всіх складників неперервної освіти під кутом регулятивів особистісно орієнтованого підходу. 4. Специфіка проектування наукових особистісно-розвивальних технологій і методик у цілях реформування освітнього процесу на особистісній основі.	2 б.	жовтень
Згідно з розкладом	Тема 2.1. Нова – особистісно орієнтована – освітня філософія як провідний методологічний регулятив наукового пошуку.	Самостійна робота 2 год. <i>Face to face</i>	Презентація, роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1; 2; 3.	Питання для обговорення 1. Особистісно-розвивальні потенціали фундаментальної праці І.Д. Беха «Виховання особистості». 2. Особистісно орієнтована філософія освіти І.А. Зязюна. 3. Особистісно зорієнтований підхід у працях В.В. Рибалки; О.М. Пехоти. 4. Структура професійної свідомості і самосвідомості	3 б.	квітень

					<p>дослідника в особистісно-орієнтованій освітній філософії.</p> <p>5. Умови повороту свідомості суб'єкта наукового пошуку на самосвідомість, тобто на своє «Я».</p> <p>6. Психологічний механізм наукового пошуку та потреба дослідника в оперті на нього.</p> <p>7. Складники законопростору освітнього процесу в його особистісно орієнтованій парадигмі (закони і принципи особистісно орієнтованої освіти за І.Д. Бехом).</p> <p>8. Особливості проектування завдань-самозобов'язань і програми їх реалізації у сфері здійснення наукового пошуку по особистісно зорієнтованій траєкторії.</p>		
Згідно з розкладом	Тема 2.1. Нова – особистісно орієнтована – освітня філософія як провідний методологічний регулятив наукового пошуку.	Практичне заняття 2 год. <i>Face to face</i>	Презентація, роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1; 3; 4; 5.	<p>Завдання 1. Встановивши систему характеристик технологічного підходу до аналізу освітніх явищ і процесів, накреслити провідні складники особистісно-орієнтованої технології розв'язання завдань власного дослідження. При цьому зробити акцент на особливостях її концептуального блоку, засобах і методах організації наукового пошуку.</p> <p>Завдання 2. Обґрунтувати, яка з форм подання методологічного знання про особистісно-орієнтований підхід до розгляду освітніх явищ і процесів – описова чи</p>	3 б.	квітень

					нормативна – є більш оптимальною для пошукача наукового ступеня доктор філософії. Завдання 3. З'ясувати критерії оптимальності способів ефективної взаємодії теорії особистісно-орієнтованого навчання і виховання, з одного боку, та педагогічної практики – з іншого.		
Згідно з розкладом	Тема 2.2. Теорія і технологія здійснення наукового пошуку на основі культурологічного підходу до розгляду освітніх явищ і процесів.	Практична робота 2 год. <i>Online</i>	Роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1;3; 4.	Завдання 1. Окреслити поняттєво-термінологічне поле культурологічного підходу до аналізу педагогічної дійсності: при цьому письмово визначити поняття: «педагогічна культурологія», «культурологічна підготовка вчителя», «культурологічний розвиток особистості», «педагогічна культура особистості», «діалог культур у системі освіти». Завдання 2. На основі аналізу змісту авторефератів дисертацій визначити 3-4 з них, які відповідають вимогам демонстрації культури і наукового пошуку. Свої висновки обґрунтувати письмово. Завдання 3. Спрогнозуйте можливі варіанти ефективного використання культурологічного підходу в цілях власного дослідження (зафіксуйте їх на папері).	3 б.	квітень
Згідно з розкладом	Тема 2.2. Теорія і технологія здійснення	Самостійна робота	Роздатковий матеріал,	1; 3; 4.	Завдання до самостійної роботи:	3 б.	квітень

	наукового пошуку на основі культурологічного підходу до розгляду освітніх явищ і процесів.	2 год. <i>Online</i>	методичні рекомендації		1. З'ясуйте цілісну сукупність тих провідних цінностей національної культури, носієм яких зобов'язаний бути сучасний педагог в контексті реалізації концепції «Нова українська школа». 2. З'ясуйте за результатами аналізу монографії Гриньової В.М. «Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний та методичні аспекти)» на які структурні компоненти цього процесу робить акцент авторка.		
Згідно з розкладом	Тема 2.3. Логіка сенс і особливості використання компетентнісного підходу в цілях дослідження.	Самостійна робота 2 год. <i>Online</i>	Роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1;3; 4.	Завдання до самостійної роботи Завдання 1. Спираючись на точки зору різних науковців, «розведіть» два поняття «компетенція» і «компетентність». Яке з цих понять є семантично первинною категорією, а яке пов'язане з додатковими передумовами розвитку фахівця (творчим потенціалом, мотивуємо, вольовими й іншими особливостями)? Завдання 2. Проаналізувавши різні типології компетентностей і компетенцій (І.О. Зимньої, В. Хутмахера, В. Шершньової, Д. Равена., А. Хуторського та ін.), дайте відповідь, чому питання типологізації компетентностей і компетенцій залишається в науці дискусійним? Завдання 3. Уважно переглянувши предмет, мету і	3 б.	квітень

					завдання власного дослідження, враховуючи специфіку компетентісного підходу до аналізу освітніх явищ і процесів, з'ясуйте, чи є сенс його застосовувати в цілях Вашого наукового пошуку.		
Згідно з розкладом	Тема 2.4. Оволодіння дослідником цілісним підходом до аналізу предмета наукового пошуку як умова ефективності цього процесу.	Самостійна робота 4 год. <i>Online</i>	Роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1;3; 4.	<p>Завдання до самостійної роботи</p> <p>Завдання 1. Спираючись на цілісний підхід до розгляду освітніх явищ і процесів, накресліть схему сукупності специфічних методів методологічного аналізу будь-якого предмета дослідження. Визначте, які з цих методів є адекватними специфіці обраної вами проблеми.</p> <p>Завдання 2. Побудуйте алгоритм врахування у власному дослідженні специфіки співвідношення соціальних і суто педагогічних і психологічних чинників, що певним чином впливають на досягнення позитивного результату у навчально-виховному процесі. Базою для визначення таких факторів вважайте цілісний підхід до передбачення усіх відповідних впливів.</p> <p>Завдання 3. Керуючись цілісним підходом як методологічним принципом, з'ясуйте, яким чином і за рахунок чого буде досягнута якісна повнота Вашого наукового пошуку і його</p>	4 б.	квітень

					результатів. Завдання 4. Спроектуйте можливі шляхи, способи і критерії інтеграції та диференціації того нового знання, яке передбачаєте отримати за результатами наукового пошуку.		
Згідно з розкладом	Тема 2.5. Організація різних видів діяльності в суб'єкт-суб'єктній парадигмі наукового пошуку як стрижнева вимога діяльнісного підходу до нього.	Самостійна робота 4 год. <i>Online</i>	Роздатковий матеріал, методичні рекомендації	1;3; 4.	Завдання до самостійної роботи Завдання 1. Законспектувати третій розділ «Суб'єкт психологічної активності: природа, функції, розвиток» монографії Татенка В. О. «Психологія в суб'єктному вимірі». Форма конспекту – тези. Завдання 2. Спираючись на введені у науковий обіг Н. В. Кузьміною поняття «професіоналізм педагогічної діяльності» та «професіоналізм особистості педагога», Н. В. Гузій у монографії «Педагогічний професіоналізм: історико-методологічний та теоретичний аспекти» на с. 222 дає власне тлумачення цим феноменам. При цьому у змістово-ставленнєвому компоненті психологічної структури педагогічної діяльності вона веде мову про культуру не суб'єкт-суб'єктної, суб'єкт-об'єктної педагогічної взаємодії. Необхідно дослідити, чому? Завдання 3. Ознайомившись зі змістом монографії Т. Федірчик	4 б.	квітень

					<p>«Розвиток педагогічного професіоналізму молодого викладача вищої школи», особливо з розділом 3, в якому йдеться про науково-методичну систему його розвитку, уважно прослідкуйте функціонально-діяльнісні складники відповідної системи. По-перше, доведіть, що в системі є компоненти, сформульовані на основі суб'єкт-суб'єктної парадигми розвитку педагогічного професіоналізму. По-друге, письмово дайте відповідь на питання: «У чому, на Ваш погляд, полягає суб'єкт-суб'єктна взаємодія наукового керівника і аспіранта?», «Чи потрібна система розвитку наукового професіоналізму?». Якщо так, то які гіпотетично вона повинна мати діяльнісні складники (розробіть проект).</p>		
					Індивідуальне дослідницьке завдання.	20 б.	квітень

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: метод взаємоперевірки, захист мікропроектів, бесіда, дискусія, тестовий контроль, презентація дослідницької пропозиції, завдання для самостійної роботи та ін.

Форма контролю: залік.

Рейтинг здобувача із засвоєння дисципліни визначається за 100-бальною шкалою, складається з рейтингу з навчальної роботи, для оцінювання якої призначається максимально 60 балів, і рейтингу з атестації (екзамен, залік) – 40 балів.

Критерії оцінювання. Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в навчально-методичній карті. Розподіл балів між видами занять (лекції, практичні /семінарські заняття, самостійна робота) можливий шляхом спільного прийняття рішення викладача і майбутнього доктора філософії на першому занятті.

Рівень знань умінь та навичок з дисципліни оцінюється за чотирибальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»)

«2» - «незадовільно» - здобувач знає та частково розуміє базовий навчальний матеріал. Аспірант не орієнтується у термінології, не здатний здійснювати стилістичне, наукове редагування текстів. Потребує значного втручання викладача у підтримці процесу написання текстів різних жанрів.

«3» - «задовільно» - здобувач знає та розуміє базовий лекційний, законодавчий та навчальний матеріал. Орієнтується в понятійному апараті, може оформлювати й оприлюднювати результати аудиторної і самостійної навчальної діяльності, але переважно з підтримкою викладача.

«4» - «добре» - здобувач знає, розуміє, використовує базовий лекційний, законодавчий та навчальний матеріал, здатний аналізувати освітні і педагогічні явища, процеси крізь призму філософсько-методологічного знання. Має незначні труднощі у здійсненні узагальнень на конкретно-науковому рівні.

«5» - «відмінно» - здобувач знає, розуміє, використовує не лише базовий, лекційний, законодавчий та навчальний матеріал; залучає для аналізу зарубіжні джерела, користується додатковими ресурсами для розвитку методологічної компетентності, культури наукового пошуку. Демонструють самостійність у виконання необхідних завдань.

Згідно з Положенням «Про оцінювання результатів навчання у процесі реалізації освітньо-наукових програм підготовки майбутніх докторів філософії в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України» контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, семінарських занять і має на меті перевірку рівня методологічної компетентності. Методами проведення поточного контролю під час навчальних занять з дисципліни є метод взаємоперевірки, захист мікропроектів, бесіда, дискусія, тестовий контроль, презентація дослідницької пропозиції та ін. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному освітньому рівні, або на окремих його завершальних етапах.

Підсумковий контроль включає залік відповідно до переліку питань розроблених викладачем.

Результати поточного та підсумкового контролю визначаються оцінками «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

При визначенні рейтингу здобувача враховуються бали, які він отримує під час семінарських, практичних занять та за самостійну роботу. Бали за поточну освітню діяльність визначаються як сума всіх отриманих під час навчальних занять балів, розділена на кількість отриманих оцінок та помножена на коефіцієнт 12, що становить не більше 60 сумарної оцінки за результатами вивчення дисципліни. Бали за підсумками проведення заліку або іспиту визначаються як сума всіх отриманих під час навчальних занять балів, розділена на кількість отриманих оцінок та помножена на коефіцієнт 8, що становить не більше 40 балів сумарної оцінки за результатами вивчення дисципліни.

Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання								Залікова робота	Сума	
Модуль I			Модуль II							Індивідуальне завдання
В	T1.1	T1.2	T 2.1	T2.2	T2.3	T2.4	T2.5			
2	5	5	8	6	6	4	4	20	40	100

T1, T2 ... – теми модулів.

Примітка. Отримання 20 балів за індивідуальне завдання є необхідною умовою допуску здобувача до підсумкового контролю.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Красильникова Г.В. Моніторингові технології в педагогічній освіті: навчальний посібник / Красильникова Г.В., Лук'янова Л.Б., Солдатенко М.М.; за заг. ред.Красильникової Г.В. – Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих, 2018. – 230 с. https://lib.iitta.gov.ua/718918/1/2018_Soldatenko-Krasylnikova-Lukianova_posibn.pdf
2. Освіта дорослих: бібліографічний покажчик / упорядник Л. Б. Лук'янова. – Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; Українська Асоціація освіти дорослих. – Київ : ТОВ «ДКС-Центр», 2016. – 144 с. <https://lib.iitta.gov.ua/705654/1/%D0%BF%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D0%B6%D1%87%D0%B8%D0%BA.pdf>
3. Гончаренко С.У. Педагогічні закони, закономірності, принципи: сучасне тлумачення. – Рівне: Волинські обереги, 2012. – 192 с.
4. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям Київ-Вінниця: ДОВ "Вінниця", 2008. – 278 с.
5. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник. – РІВНЕ: Волинські обереги, 2011. – 552 с.
6. Балл Г.А. Психология в радиогуманистической перспективе: избр. работы / Г.А. Балл. – К.: Изд-во «Основа», 2006. – 408 с.
7. Енциклопедія освіти / гол. ред.. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
8. Кучерявий О.Г. Кар'єрне зростання: особистісний вимір: монографія. – К. – Видавничий Дім «Слово», 2015. – 224с.
9. Кучерявий О.Г. Модульно-розвивальне навчання у вищій школі: аспекти проектування: монографія. – Донецьк: ДонНУ, 2006. – 304 с.
10. Кучерявий О.Г. Професійне самовиховання майбутніх педагогів у процесі їх цілісної підготовки: монографія. – К.: Вища школа, 1999. – 224 с.
11. Кучерявий О.Г. Якість педагогічної освіти України: тенденції і перспективи / О.Г. Кучерявий. – Київ: Талком, 2019. – 152 с.
12. Білуха М.Т. Методологія наукових досліджень: підручник. – К.: АБУ, 2002. – 480 с.
13. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. К.: Кондор, 2003. – 192 с.
14. Ягупов В.В. Педагогіка: навч. посіб. К.: Либідь, 2002. – 560 с. // Режим доступу: <http://pedagogy.webukr.net/>
15. Тверезовська Н.Т., Сидоренко В.К. Методологія педагогічного дослідження: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2014. — 440 с. Режим доступу:<http://www.twirpx.com/file/1377917/>

Додаткова

1. Афанасьев В.Г. Системность и общество / В.Г. Афанасьев. – М. : Политиздат, 1980. – 368 с.
2. Баловсяк Н. Ключові компетенції у структурі моделі спеціаліста / Н. Баловсяк // Науковий вісник Чернівецького ун-ту. – Чернівці, 2004. – Вип. 210 – Педагогіка і психологія. – С. 5–11.
3. Беспалько В.П. Основы теории педагогических систем / В.П. Беспалько. – Воронеж : Изд-во Воронежского ун-та, 1977. – 304 с.
4. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии / В.П. Беспалько. – М.: Педагогика, 1989. – 192 с.
5. Бех І.Д. Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади / І.Д. Бех. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
6. Бех І.Д. Виховання особистості : підручник / І.Д. Бех. – К.: Либідь, 2008. – 848 с.
7. Библер В.С. Культура. Диалог культур. Опыт определения / В.С. Библер // Вопросы философии. – М., 1989. – № 6. – С. 31–42.
8. Блауберг И.В. Становление и сущность системного подхода / И.В. Блауберг, Э.Г. Юдин. – М. : Наука, 1973. – 270 с.
9. Волков Б.С. Методология и методы психологического исследования : учеб. пособие для вузов / Волков Б.С., Волкова Н.В., Губанов А.В. ; науч. ред. Б.С. Волков. – М. : Академический проект : Фонд «Мир», 2005. – 352 с.
10. Гегель Г.В.Ф. Феноменология духа : соч. в 14 т. Т. 4. / Г.В.Ф. Гегель. – М.: Соцэкгид, 1959. – 440 с.
11. Гершунський Б.С. Прогностические методы в педагогике : монографія / Б.С. Гершунский. – К. : Вища школа, 1974. – 208 с.

12. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям / С.У. Гончаренко. – К. ; Вінниця : ТОВ Фірма «Планер», 2010. – 308 с.
13. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям / С.У. Гончаренко. – К. ; Вінниця : ТОВ Фірма «Планер», 2010. – 308 с.
14. Загвязинский В.И. Методология и методика дидактического исследования / В.И. Загвязинский. – М.: Педагогика, 1982. – 160 с.
15. Загвязинский В.И. Методология и методы психолого-педагогического исследования : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В.И. Загвязинский, Р. Астахов. – М.: Академия, 2007. – 208 с.
16. Зязюн І.А. Філософські проблеми гуманізації і гуманітаризації освіти / І.А. Зязюн // Педагогіка толерантності. – 2000. – № 3. – С. 58–61.
17. Зязюн І.А. Філософія поступу і прогнозу освітньої системи / І.А. Зязюн // Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи : монографія. – К. ; Глухів, 2005. – С. 10–18.
18. Каган М.С. Системный подход и гуманитарные знания : избр. статьи / М.С. Каган. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1991. – 384 с.
19. Краевский В.В. Проблемы научного обоснования обучения (методологический анализ) / В.В. Краевский. – М.: Педагогика, 1977. – 264 с.
20. Краевский В.В. Методология для педагога: теория и практика / В.В. Краевский, В.М. Полонский. – М. ; Волгоград : Перемена, 2001. – 323 с.
21. Краевский В.В. Методология педагогики : новый этап : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В.В. Краевский, Е.В. Бережнова. – М.: Академия, 2006. – 400 с.
22. Киверялг А.А. Методы исследования в профессиональной педагогике. – Талин : ВАЛГУС, 1980. – 334 с.
23. Кремень В.Г. Синергетика в освіті : контекст людиноцентризму : монографія / В.Г. Кремень, В.В. Ільїн. – К., 2012. – 367 с.
24. Кремень В.Г. Філософія освіти ХХІ століття / В.Г. Кремень // Вища школа, 2002. – № 6. – С. 9–17.
25. Кузьмина Н.В. Предмет акмеологии / Н.В. Кузьмина. – СПб: Политехника, 2002. – 189 с.
26. Кузьмина Н.В. Методы системного исследования педагогической деятельности / Н.В. Кузьмина. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1980. – 172 с.
27. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность // Избр. психол. произведения : в 2 т. Т. 2. – М.: Педагогика, 1983. – С. 94–231.
28. Ломов Б.Ф. Системность в психологии: избр. психол. труды. – М. ; Воронеж : МОДЭК, 1996. – 384 с.
29. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі : навч. посібник / за ред. С.У. Гончаренка, П.М. Олійника. – К.: Вища школа, 2003. – 323 с.
30. Ничкало Н.Г. Теоретико-методологічні проблеми і перспективи розвитку досліджень з неперервної професійної освіти / Н.Г. Ничкало // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: зб. наук. пр. / за ред. І.А. Зязюна та Н.Г. Ничкало. – у 2 ч. Ч. 1. – К., 2001. – С. 35–41.
31. Образцов П.И. Методы и методология психолого-педагогического исследования / П.И. Образцова. – СПб.: Питер, 2004. – 268 с.
32. Психологічне дослідження творчого потенціалу особистості : монографія / авт. кол.; наук. кер. В.О. Моляко. – К.: Педагогічна думка, 2008. – 208 с.
33. Проблемы методологии педагогики и методики исследования / под ред. М.А. Данилова и Н.И. Болдырева. – М.: Педагогика, 1971. – 350 с.
34. Пригожин И. Порядок из хаоса : новый диалог с природой / И. Пригожин, С. Стенгерс. – М.: УРСС, 2003. – 342 с.
35. Подмазін С.І. Особистісно-орієнтована освіта (соціально-філософський аналіз) : дис. ... д-ра філос. наук : 09.00.03 – Психологія праці, інженерна психологія / С.І. Подмазін. – Дніпропетровськ, 2006. – 443 с.
36. Семиченко В.А. Концепция целостности и ее реализация в профессиональной подготовке будущих учителей (психолого-педагогический аспект) : дис. ... д-ра психол. наук / В.А. Семиченко. – К., 1992. – 432 с.
37. Слостенин В.А. Введение в педагогическую аксиологию / В.А. Слостенин, Г.И. Чижикова. – М. : Академия, 2003. – 192 с.
38. Сисоєва С.О. Педагогічний експеримент у наукових дослідженнях непевної професійної освіти : навч.-метод. посіб. / Сисоєва С.О., Т.Є. Кристопчук. – Луцьк : ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2009. – 460 с.
39. Хакен Г. Синергетика. Иерархии неустойчивостей в самоорганизующихся системах и устройствах / Г. Хакен. – М., 1985. – 154 с.

40. Чернілевський Д.В. Методологія наукової діяльності : навч. посіб. / Д.В. Чернілевський, О.М. Гандзюк та ін. / за ред.. професора Д.В. Чернілевського. – К.: Вид-во Ун-ту «Україна», 2008. – 478 с.
41. Юдин Э.Г. Системные исследования. Методологические проблемы / Э.Г. Юдин. – М.: Наука, 1987. – 445 с.

Періодична література

- «Українська мова і література в школі»
«Естетика і етика педагогічної дії»
«Педагогічна майстерність як система мистецьких і професійних компетентностей»
«Освіта дорослих: теорія, практика, досвід»
«Порівняльна професійна педагогіка»

Затверджено рішенням вченої ради Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (протокол №9 від 30.09.2020 р.).